

Miks veel SUUVE

Mäesuusajope suvisel aiapeol? Miks on juulis ikka veel öökülmad? Miks rannailmad ja lubatud kuumalained muudkui edasi lükkuvad?

VILLU PÄÄRT
villu.paart@ekspress.ee

Isegi sõnakasutus on muutunud. Kui tosin aastat tagasi oleks paar pügalat üle 20 kraadi olnud tavaline, ehk isegi pisut jahedapoolne suveilm, siis nüüd nimetatakse seda kuumalaineiks.

See on uus reaalsus - kliima soojeneb üle ilma, aga siinkandis tuleb juba kolmandat aastat leppida olematu suvega.
„Tänavu oli juuli algus erakordselt külm,“ tõdeb klimatoloog **Ain Kallis**. Viimati oli nii külm juuli algus 1984. aastal.

Veel hullem on lugu juuniga. Kallis ei tea põhjust, aga osutab andmele: viimase 18 aasta jooksul on olnud tervelt 12 sellist aastat, mil juuni oli paljude aastate keskmisest jahedam. Suvi ei saa kuidagi hoogu üles ja see tundub olevat kindel seaduspära.
Siiski rõhutab Kallis, et viimaseid olematuid suvesid ei saa veel kliimamuutuse arvele panna.
„Klimatoloogid ütlevad, et kui ilmastik on ühtmoodi kuni viis aastat, on see normaalne kõikumine.

pole?

Kui ühes suunas 15-20 aastat, siis tõsine anomaalia. Kliimamuutusest saab rääkida alles siis, kui trend on 30 aastat ühes suunas,“ ütleb ta.
Praegu on ametlikult kliima soojenemise periood.
Kõigest mõne aastakümne jooksul on maailmas hirm uue jääaja tuleku ees vahetunud hirmuga, et me kõik siin planeedil sureme soojasurma.
„Veel 1970ndatel räägiti, et kui inimkond midagi ette ei võta, ei hakka lennukitega tahma Arktika jääväljadele külvama (soodusta-

maks nende sulamist), on jahtumine paratamatu,“ ütleb Kallis.
Klimatoloogid saatsid toona USA presidendile **Richard Nixonile** pöördumise: inimkond peaks midagi ette võtma, et kliima jahenemine ära hoida.
Sel sajandil on suund sootuks teine: kliimamuutused tähendavad soojenemist, inimkond on selles süüdi ja selle sajandi lõpuks - ajaks, mil tänased sülelapsed on raugaeas - võib maa-ker keskmine temperatuur olla kuus kraadi tänasest kõrgem.

KUHU SEE SOE SIIS JÄÄB? Eesti supelrannad on inimtühjad. Hambad plagisevad.
Golfi hoovus, mis toob Mehhiko lahest troopilist soojust Atlandi ookeani põhjaossa, on põhjus, miks Eestis valmivad maasikad, kasvavad õunapuud ja tammed. Kui hoovus tohutut hulka sooja merevett nii kaugele põhja ei tooks, oleks meil Eestis tundra ja igikelts.
Arktikas on aga viimastel aastatel olnud erakordselt soe, talvised temperatuurid 20 kraadi kõrgemal paljude aastate keskmisest. Võimsad soojad tormid põrutavad Islandi ja Gröönimaa vahelt otse Arktikasse välja.
See soe sulatab liustikke ning liustike sulavesi jõuab merre. Liustike vesi on kergem kui soolane vesi, mis Golfi hoovusega lõunast Mehhi-

ko lahest põhja triivib. Selle mageda vee tõttu ei jõua soolane Golfi hoovuse vesi enam nii kaugele põhja ja Põhja-Euroopas tuleb arvestada palju külmemate oludega: talved, kus 40kraadine pakane on üsna tavaline, õunapuude surevad välja. Eesti mets hakkaks tasapisi meenutama tundrat.
SEE KÕIK EI JUHTU ÜLEÖÖ. „Meie silmad seda ei näe,“ ütleb Kallis.
Esialgu läheb meil ilm lihtsalt jahedamaks ja niiskemaks, umbes nagu Briti saartel. Kuigi aasta keskmine temperatuur võib tõusta, puudub see enamasti talve - lume asemel sajab sagedamini vihma - ning kevadet ja sügist, mille algusajad nihkuvad. Suvi on selline, et suusapükse ei tohi kindlasti ära pakkida.
Mereteadlane, Eesti Teaduste Akadeemia president **Tarmo Soomere** ütleb, et meie kant on nagu vanajumala selja taga. Meist lõunas, idas ja põhjas oodatakse lähema 50-100 aasta jooksul päris tõsist soojenemist. Kui fossiilsete kütuste kasutamine jätkub endises tempos, tõuseb temperatuur aasta lõikes keskmiselt 4-6 kraadi.
Mida see Eestis tähendab?
Suusatada ei saa, ütleb Soomere. Suvel võivad ähvardada tõsised kuumalained, kus temperatuur on nädal aega 35 ja enam.
Vihma sajab palju rohkem, klii-

mamudelid ennustavad siiakanti kuni kolmandiku rohkem sademeid.
Läänemeri läheb seetõttu järjest magedamaks.
„Laias laastus ei juhtu meiega midagi hullu. Venemaal kipuvad metsad soostuma, Soomes ka, aga võibolla vähem. Lõuna-Euroopat kimbutab kuivus, suurt osa Hispaaniast ähvardab kõrbestumine,“ märgib ta.
Eestis on kindlad võitjad põllumehed - taimede kasvuperiood pikeneb. Aga vara on rõõmustada, lõunast kolivad siia taimehaigused, seedab merevee tõusu korral uppumise.
Soomere sõnul on kliima soojenemisel kõige kriitilisem see, et maailmas tekivad alad, mis inimestele elamiseks enam ei sobi. Kas neelab meri senised elupaigad või on nii põrgulikult kuum, et enam pole võimalik hingata. Kõrbestumine, ikaldused, paduvihmad. Mõned neist aladest võivad olla meile päris lähedal: Itaalia ja Hispaania näiteks.
„Turistidega saame hästi hakkama: nad tulevad siia ja maksavad. Need, kes oma kodu ja maa jalge alt kaotavad, nendega on probleem. Mida varem suudame end ümber sättida, et aktsepteerime täiesti teise mõtlemise arhetüübiga inimesi, seda parem meile. Väga suure tõenäosusega me rahvasterändamisest ei pääse,“ nendib Soomere.
Ta lisab, et kliima praegune soojenemine on tõestatud tõenäosusteooria abil. Tõenäosus on 95-99 protsenti. Aga ikkagi, üks protsent juhuslikku kõikumist tähendab, et ei saa välistada võimalust, kui kohe homme pöörab kõik tagasi.
ÜKS ON KINDEL, kliima muutub kogu aeg. 1980ndate lõpus toimus suur nihe. Põhja-Atlandil Islandi ja Gröönimaa vahel küpsevad tsüklonid, mis toovad meile vihma ja marutuuli. Mõnikord pööravad nad Prantsusmaa peale, mõnikord kihutavad

otse Eesti poole, kolmas variant on Põhja-Norra.
Kuid 1980ndate lõpus hakkasid tsüklonid liikuma üle Nordkapi Barentsi merele ja Valgele merele, palju kaugemale kui seni.
See tähendab, et Eestisse jäi vihmamaru tulemata ja tsükloni alumises servas valitses hoopis loodetuul. Selge taevast, päike särab, aga on väga külm. See oli tänavuse kevade ilmamuster.
Soomere lohutab: olematud suved ei jää püsima, suureneb nii kõrbeuumade kui ka jahedate suvede tõenäosus.
„Ma võin vana mütsi panti panna, et mingi suvi tuleb kuum ja kõrvetav.“
SOOMERE SOOVITAB Eestis muutuva kliima vastu valmistudes pöörata tähelepanu majade katustele, akendele ja ustele. Äikest ja tuult on tulevikus tublisti rohkem.
„Kui elupaika valida, tuleks eelistada kõrgemaid kohti. Peaks vältima nõgusaid alasid ja paiku, mis võivad soostuda. Kui tuleb rohkem vihma, on seal häda käes.“
Aga samuti kuivenduskraavid - leidub kuskil neid rohkesti, ei peaks sinna oma maja ehitama. Mõelge näiteks Peetri külale.
Mere ääres veetaseme tõus meid esialgu ei ähvarda. Viimase jääaja koormast vabanenuna Eesti põhjarrannik endiselt kerkib.

FOTOD SVEN ARBET
KÜLM: Ain Kallis ütleb, et viimaste aastate suved on erakordselt külmad.

KURB TULEVIK: Tarmo Soomere ennustab, et saja aasta pärast Eestis enam suusatada ei saa.